

Hé Homo!

Waarom 'homo' als scheldwoord op school niet getolereerd zou moeten worden.

Voor wie is deze notitie

Deze notitie is voor (medewerkers van) scholen die al dan niet (goede) afspraken hebben over het tegengaan van scheldgedrag op school, maar waar 'homo' nog niet echt wordt gezien als scheldwoord. Deze notitie is ook voor scholen die dat wel inzien, maar zich afvragen: hoe bespreek ik dat dan met leerlingen? Die vinden het wel normaal om 'homo' te zeggen (maar zeggen vaak: ik bedoel er niks mee).

Deze notitie is bedoeld om te laten zien dat ook het woord 'homo' onder scheldgedrag valt en daarom niet geaccepteerd zou moeten worden.

Dit is lastig, want het woord is ingeburgerd en wordt zo vaak gebruikt. Veel mensen realiseren zich niet meer dat het voor leerlingen die homo, lesbisch of biseksueel zijn (of er nog niet zo uit zijn hoe dat bij hen is) of die mensen in hun omgeving hebben die in die groep vallen, onprettig is om het woord homo bijna alleen met een negatieve bedoeling te horen.

Niet tolereren

De meeste scholen zijn expliciet en duidelijk: scheldgedrag wordt niet getolereerd. Al helemaal niet als het discriminerend is. Dat nemen ze op in hun beleid, schoolgids en statuten. De handhaving en eventuele sancties zijn veelal ook duidelijk geformuleerd en worden toegepast.

Dat de handhaving niet waterdicht is, is een praktijkgegeven. Dat hoor je op alle scholen: soms *'glijpt het er tussendoor'*, *'even geen zin of tijd om te reageren'*, *'geen zin om voortdurend 'politieagent' te spelen'*.

Op verschillende de scholen in regio Nijmegen is gevraagd: hoe ga je om met homo-onvriendelijk scheldgedrag? Scheldwoorden als: 'vieze flikker', 'vuile pot', 'hé homo': ze vallen onder dezelfde regels en handhaving.

Bij doorvragen zeggen scholen dat op 'flikker'; en vooral 'homo' eigenlijk niet wordt gereageerd door de medewerkers: die woorden worden door velen niet opgevat als echt scheldwoord, of als negatieve uitlating. En toch zouden ook deze woorden op school niet getolereerd moeten worden.

'Homo' als scheldwoord

Elkaar voor 'homo' uitschelden komt veel voor. Onderzoek van het Genootschap Onze Taal laat zien dat 'homo' nummer 4 staat in de top 5 van meest gebruikte scheldwoorden in Nederland¹. Het onderzoek was bedoeld om inzicht te krijgen in culturele verschillen in scheldgedrag. Duidelijk werd dat de top 5 van scheldwoorden per land verschilt en dat scheldwoorden die woorden zijn, die in dat specifieke land als beledigend wordt ervaren. Het verschilt per land waarmee je elkaar kunt beledigen. In Spanje is de familie-eer belangrijk, je beledigt de ander daar flink met woorden als 'hoerenzoon', of 'je moeder is een hoer'. In Duitsland is de maatschappelijke carrière belangrijk, daar staat 'zwerver' in de top 5 samen met woorden die een aanslag zijn op de in dat land belangrijk geachte reinheid (Scheisse staat ook in de top 5). Helaas geeft het onderzoek geen uitsluitsel over waarom geslachtsdelen en het woord 'homo' in Nederland zo 'populair' zijn. Maar dat ze bedoeld zijn om te beledigen, staat vast.

¹ Geslachtsdelen staan op de eerst drie plaatsen.

'Homo' als vriendschappelijke aanduiding?

Een docent vertelde dat het in een vriendengroep op school gebruikelijk is om elkaar aan te roepen met 'hé homo'. Dat is juist vriendschappelijk bedoeld, legden de leerlingen uit. In die groep betekent het eigenlijk: onze vriendschap is zó sterk, je kunt elkaar aanroepen met iets wat normaal gesproken als beledigend wordt ervaren, zoals homo. We zijn dan niet beledigd, we vinden het een goede grap. De vriendschap kan dat hebben. Bovendien kun je zó zien dat we geen homo zijn, iedereen ziet meteen dat het tegendeel waar is (jongens die er niet zo 'stoer' of 'hetero' uitzien, zullen elkaar niet snel zo aanroepen). Net zoals vrienden elkaar aanroepen met 'hé klootzak' of meiden elkaar wel eens roepen met 'hé slet'. Misschien niet negatief bedoeld, maar het feit dat het woord in feite iets negatiefs heeft, speelt wel degelijk een rol in de keuze voor het woord.

Ook aan deze groep zou uitgelegd moeten worden, dat het in die groep ongetwijfeld niet rot bedoeld is, maar dat het –als je homo bent, het nog niet weet of in je omgeving mensen kent die homo of lesbisch zijn- verre van leuk is als anderen elkaar (al is het voor de grap) zo noemen. Je krijgt steeds negatieve feedback op homoseksualiteit.

Waarom niet accepteren?

Uw school wil een veilige school zijn, ook voor holebi's.

- 'Homo' (of andere aan homoseksualiteit gekoppelde woorden) niet accepteren: zij komen bijna altijd voor uit iets negatiefs of dragen negativiteit in zich.
- jongeren die twifelen over hun seksuele gerichtheid (of er al uit zijn dat ze holebi zijn) of die holebi's in de familie- of vriendenkring hebben, krijgen steeds negatieve feedback op homoseksualiteit: 'dat is iets wat je beter niet kan zijn'. Het wordt voor hen extra moeilijk om er (al is het alleen maar voor zichzelf) voor uit te komen.
- Het draagt bij aan homo-onvriendelijke sfeer voor zowel leerlingen als docenten.

Moet ik dan overal op reageren?

Nee dat hoeft niet. En daar gaat het ook niet om. Zoals eerder gezegd zijn er situaties en momenten dat u besluit 'nu even niet'. Dat is, mits het niet structureel is, aanvaardbaar. Het is niet aanvaardbaar als u regelmatig wél reageert op andere scheldwoorden, maar nooit op 'homo' of 'flikker'.

Het is wél belangrijk dat het team van medewerkers gezamenlijk vaststelt dat 'homo' en 'flikker' óók onder scheldgedrag vallen en dat er nét zo op gereageerd dient te worden als op andere scheldwoorden. In de praktijk zult u er dus – net als bij andere scheldwoorden- misschien niet altijd op reageren. Let er wel overigens wel voor uzelf op dat u bij 'homo' of 'flikker' niet makkelijker denkt 'laat maar zitten'. Leerlingen merken dat en zullen de conclusie trekken dat er een hiërarchie in scheldwoorden is: 'vuile Turk' is erg (want daar zeggen ze altijd wat van) maar 'homo' is niet zo heel erg (daar wordt eigenlijk nooit op gereageerd).

Hoe er aandacht voor vragen: bij medewerkers en bij leerlingen?

Dat is geheel afhankelijk van de school. Een goede algemene werkwijze is de volgende

Voor medewerkers

- Stel in een overleg met alle medewerkers vast dat ook 'homo' en 'flikker' scheldwoorden zijn die niet worden geaccepteerd.
- Bespreek de achtergrond hiervan (veel mensen zijn zich er niet van bewust dat deze woorden in de categorie scheldwoord vallen).
- Besteed genoeg aandacht aan eventuele weerstand en tegenwerping. Stel daarna wel gezamenlijk vast dat ieder zich eraan committeert.
- Bespreek wat er van de medewerkers wordt verwacht met betrekking tot handhaving.
- Bespreek wat er wordt verwacht met betrekking tot leerlingen (op de korte termijn en op de lange termijn)

Voor leerlingen

- Bij scheldgedrag: verwijst naar de schoolregels: er wordt niet gescholden. Wijs erop dat homo niet als scheldwoord gebruikt dient te worden.

In de praktijk

Veel scholen spreken met hun leerlingen omgangsregels af. Daar hoort altijd bij: elkaar niet uitschelden. Op veel scholen wordt dan eens in de zoveel tijd één van de omgangsregels een week of maand in de schijnwerpers gezet. Zowel medewerkers als leerlingen zijn dan extra attent op deze regel.

- Kies eens voor speciale aandacht voor scheldgedrag.
- Kondig aan in het leerlingenbulletin en/of op de website.
- Als dat gebruikelijk is: breng ouders op de hoogte.
- Bespreek met de klas in de (mentor)les wat vervelend is aan schelden, wat de effecten zijn op een medeleerling die uitgescholden wordt, en ook wat het effect is op iedereen die het hoort. Noem voorbeelden, besteedt even speciale aandacht aan het feit dat ook 'homo' en 'flikker' scheldwoorden zijn die onacceptabel zijn. Verwijs naar het feit dat dat toch regelmatig op school te horen is.

Vertel ook waarom (of laat de leerlingen dat zelf ontdekken en concluderen) dat onacceptabel is. Vervolg met: wat is een homo, wat is homoseksualiteit, Je kiest niet zomaar een woord: je kiest iets waarmee je de ander op de kast kunt krijgen of kwetsen. Dat lukt met het woord 'homo' omdat veel mensen homoseksualiteit nog steeds iets raars vinden of niet accepteren. Je kunt elkaar dus kwetsen met 'homo'. Eigenlijk zeg je daarmee: dat kun je beter niet zijn (zoals je ook beter geen sukkel, schele of studee kunt zijn).

Weet je hoeveel mensen homo-of biseksueel zijn? Dat betekent dat er bij ons op school ook mensen (volwassenen en jongeren) zijn die dat zijn (of het nog niet weten), en ook dat er veel mensen bij ons op school zijn die iemand in de familie-of vriendenkring hebben die holebi is. Voor hen is het niet prettig het woord homo altijd alleen maar in negatief verband te horen. We willen dat iedereen zich hier op zijn/haar gemak voelt, ook deze mensen en dat lukt niet als er nog 'homo' en 'flikker' naar elkaar wordt geroepen.

- Zorg dat alle docenten op de hoogte zijn (ook van de reden en de werkwijze m.b.t. handhaving) van de schijnwerperactie.
- Zorg dat docenten zich committeren, ook zorgen voor handhaving vooral ook: buiten de lessen.
- Spreek gedurende de afgesproken periode (maar liefst natuurlijk óók daarna) de leerlingen aan op scheldgedrag, dus ook op de woorden 'homo' en 'flikker'.

Een gouden regel bij letten op scheldgedrag

- Reageer afwijzend op het scheldwoord maar niet afwijzend op de persoon.

Hoe kun je leerlingen er op aanspreken?

Docenten zeggen wel eens: maar hoe moet ik de leerlingen daar dan op aanspreken: de leerlingen zeggen dan: 'ik bedoel er niets mee', hoe reageer ik daarop?

Kies een reactie die past bij je eigen stijl en die van de school. We hebben suggesties verzameld van docenten van scholen in regio Nijmegen:

- 'hé dat wil ik niet horen, het is schelden en dat doen we hier niet'.
- 'ik wil dat niet horen: het is discriminerend'.
- 'ik wil dat niet horen ik heb zelf vrienden die homo zijn en van hen weet ik hoe rot het is om steeds homo te horen'.
- 'juist omdat je het niet zo bedoelt moet je het ook niet zeggen'.
- 'zoek maar een ander woord'.

- 'weet je wel wat je zegt? Waarom zeg je dat' (deze docent gaat in op de achtergrond, probeert de leerling zich bewust te maken van wat hij/zij zegt en wat de impact op anderen kan zijn).

Meer informatie?

Mocht u advies wensen voor een op de school afgestemde werkwijze, of meer informatie wensen, neem dan contact op met de coördinator van SchoolsOUT:

Coördinator SchoolsOUT
p/a GGD regio Nijmegen
Postbus 1120
6501 BC Nijmegen
info@schoolsoutweb.nl
www.schoolsoutweb.nl